

Erich Mistrík: Taliansko

Obsah

Prvý dotyk s pizzou	2
Mesto pamiatok	5
Rím absurdný	7
Rím inšpirujúci	11

Prvý dotyk s pizzou

Prvý dotyk s Talianskom sa vlastne skoro ani nekonal. Napravila to až pizza.

V raných deväťdesiatych rokoch minulého storočia nebolo bežné chodiť na dovolenku k Jadranskému moru z talianskej strany. Také zájazdy sa ešte len rozbiehali a najmä pre rodiny s deťmi to nebola jednoduchá ani lacná záležitosť.

Získať ubytovanie na diaľku nebolo možné a v cestovných kanceláriách boli ešte ceny príliš vysoké. Ani doprava nebola lacná, pravidelne lietať sa Slováci ešte len učili, lebo letenky boli tiež stále príliš drahé.

A tak mladá rodina nemala inú možnosť, ako využiť služby malej inštitúcie, ktorá sľubovala autobusový zájazd do letoviska Igea Marina neďaleko Rimini za veľmi slušnú cenu – v tom čase za asi štyri mesačné platy vysokoškolského učiteľa.

Žiadny luxusný autokar, bežná Karosa, našťastie nie príliš stará. Ale stačila na to, aby nás cez noc dostala do miesta určenia.

Pretože som si kedysi dávno za komunizmu „vychutnával“ kasárne Československej ľudovej armády, po príchode na miesta prišiel šok – ubytovali nás v kasárňach.

Pochopiteľne nie v skutočných kasárňach, ale posteľe boli také isté, skrine boli také isté, nočné stolíky boli také isté ako kedysi na základnej vojenskej službe. Začínal som tušiť, prečo bol zájazd relatívne lacný.

Prvý obed, prvá večera, prvé raňajky však boli príjemným potešením. Čerstvý chlieb, jedlo uvarené na slovenský spôsob (žiadne „morské potvory“, ktorých sa obyvatelia suchozemských krajín niekedy obávajú). Už chýbalo len more s plážou.

Na pláži neboli žiadne slnečníky – tie boli za plotom na inej časti, ktorá patrila už inému ubytovaciemu zariadeniu. Prekvapenie pre človeka vyrastajúceho v komunizme, kde sa vždy dalo všade chodiť (teda takmer všade...) – a tu zrazu ohradený priestor pláže s nápisom Súkromný majetok. Ale veď to je kapitalizmus. „Naša“ časť pláže našťastie pôsobila ako verejný priestor pre každého.

Okrem miliónov malých skútrov, ktoré boli (a stále sú) v Taliansku všade, nás nič neznepokojovalo. Dúfali sme, že sme sa skutočne ocitli v Taliansku. Ale predsa len nás niečo mýlilo.

Chlieb sa menil. Už nebol čerstvý, ale stále starší a starší. Slovenská kuchyňa sa zasa opakovala a približovala sa nudnej školskej jedálni. Kasárenské prostredie v izbe skôr odpudzovalo a nútilo návštevníkov zostať tak dlho pri mori, ako sa len dalo. To nám zasa po čase sťažovalo daždivé a chladné počasie. Ale boli sme pri mori.

A chlieb bol stále starší. Čudovali sme sa, až kým sme konečne zistili, čo je vo veci.

Zájazd bol lacný z jednoduchého dôvodu. Šikovní slovenská inštitúcia prenajala lacnú budovu pri pláži (bez vlastnej pláže), zrejme dovezla do nej lacný vyradený vojenský nábytok zo Slovenska a dovezla slovenské kuchárky zo škôl, ktoré mali v lete voľno. V chladiacom priestore autobusu s nami cestovalo slovenské mäso a iné potraviny, a v tom istom autobuse s nami cestovali aj zásoby čerstvého slovenského chleba.

Pretože nebolo treba potraviny nakupovať v Taliansku, bolo všetko lacnejšie. Len ten chlieb vydržal čerstvý tak deň a pol.

Boli sme v Taliansku, ale žili sme slovenský život. Okrem toho mora.

A tak sme sa jeden deň rozhodli. Túžba po poznaní, túžba uniknúť z tohto sveta, aj túžba vidieť niečo, čo nám predtým odporúčali – všetko nás nútilo vybrať sa do neďalekého prímorského strediska Bellaria.

Bol to prvý skutočný dotyk s Talianskom. Prechádzka popri ceste, ktorá bola takmer zamorená malými skútrami, nebola vlastne ničím príjemným. Hluk na uliciach ako vo filmoch neorealizmu. Ale konečne sme sa cítili ako v Taliansku.

Niekedy človek pri cestovaní neodhadne vzdialenosti. Zašli sme príliš ďaleko na to, aby sme stihli vrátiť sa na večeru. Tá nás síce aj tak nelákala, lebo strava zo školskej jedálne... Ale nakŕmiť v tom čase štyroch ľudí v Taliansku vôbec nebolo lacné, ak sa na to mali využiť prostriedky zo slovenského platu. Navyše tie ceny pôsobili skutočne hrozivo, lebo sa platilo ešte lírami, kde nuly ukazovali tisíce, státisíce a milióny. Vedeli sme prepočítať, ale prvý dojem bol vždy ohromujúci.

Nuž čo si Slovák neznalý pomerov dá v Taliansku na večeru – pravú taliansku pizzu.

Už sme vedeli, čo to je, takže sme ju bez problémov vyskúšali. Prvú pravú taliansku pizzu z bufetu na ulici (lacnejšiu!), v krabici, na lavičke, bez servítky, s coca-colou.

Bolo to ako večerať v luxusnom hoteli. Slovenská realita školskej jedálne bola ďaleko, okolo nás skutočne iný – taliansky – svet a my sme pomaly jedli horúcu pizzu. Najúžasnejšie na nej bolo, aká bola tenká. Tenučká, tenulinká, super tenká ako papier, takmer sa rozpadajúca, takže sme cez ňu mohli vidieť hviezdy, keby sme ju nezjedli.

Až to bol dotyk skutočného Talianska. Tá slovenská dovolenka za relatívne lacný peniaz sa vlastne nekonala v Taliansku. Až pizza urobila z toho priestoru Taliansko.

Pomohli ešte všadeprítomné modely áut od firmy bburago, ktoré sa už vtedy sem-tam objavovali aj na Slovensku. Ale to bolo zaujímavé hlavne pre mladšie ročníky.

Tak som Taliansko spočiatku nespoznával cez pamiatky (ako by sa patrilo...), ale cez pizzu, mopedy a modely áut.

Pochopil som, že človek môže navštíviť nejakú krajinu, a pritom v nej vlastne ani nebyť. Ani more nepodporilo tento pocit.

Moria mávajú svoj charakter – priezračné Jadranské more v Chorvátsku, hnedé zašpinené more pri Gdansku, studený a šedivý Atlantik v Británii, sýto modré Egejské more, horúce Krétske more, tmavé Čierne more v Rumunsku, Indický oceán pri Indii plný odpadkov... Ale talianske more v kontexte tohto vojenského ubytovania a slovenskej stravy nepreukazovalo žiadne špecifické znaky práve tohto pobrežia. Také boli pocity – preto ich mohla obyčajná pizza zvrátiť.

(1994/2018)

Mesto pamiatok

Hovorí sa mu večné mesto, a on je asi skutočne večný. Na svete je viacero „večných“ miest, teda sídiel obývaných tisícročia – Váránasí, Atény a ďalšie. Ale takú koncentráciu stáročných, až tisícročných pamiatok na jednom mieste som nezažil, hoci som navštívil niekoľko rovnako starých miest. Rím však mal asi šťastie, že jeho obyvatelia nebúrali vo veľkom (len občas: keď chcel Mussolini postaviť širokú cestu priamo v centre Ríma, od chrámu sv. Petra k Anjelskému hradu, zbúral celú jednu mestskú štvrť). Často iba zbúrali budovu, chrám, aby postavili nové – ale väčšinou akoby stále stavali na starom alebo vedľa starého.

V chráme San Clemente z 12. storočia, kde je vraj pochovaný Konštantín, stojí na niekoľkých vrstvách starších stavieb, ktoré ani nie sú chrámami.

Aj ranokresťanské katakomby, kde pod zemou pochovávali svojich mŕtvych, stavali tak, aby sa staré zachovalo. Keď sa naplnil rad výklenkov v chodbe, proste kopali hlbšie a vytvorili výklenky o úroveň nižšie, a nižšie, a nižšie. Dnes sa tak človek prechádza pod zemou po chodbách, kde najvyššie hroby sú niekedy o päť-šesť úrovní vyššie a asi do nich asi nikto nikdy nenazrie.

Aj svoje slávne cisárske fóra si zachovali. Hoci už zbúrané, v ruinách, a určite z nich brali kameň na nové stavby – ale uprostred žijúceho mesta celé storočia zostali pozostatky slávneho Fora Romana, Fora Trajana a ďalších. Nezrovnali ich so zemou, nezastavali, nepreťali diaľnicami (okrem jedného prípadu – opäť Mussolini, ktorý postavil širokú cestu krížom cez ne).

Medzi dvoma domami uprostred ulice človek zrazu zazrie nejaký zvláštny múr. Po otázke, čo to je, sa dozvie – „nejaký zvyšok starorímskeho akvaduktu“.

Nejaký, to znamená bezvýznamný oproti iným pamiatkam, ktoré človek stretáva, alebo oproti iným akvaduktom, ktoré sa v Taliansku zachovali.

Hoci z rímskeho uchovávanía pamiatok by sa mohli pamiatkari kdekoľvek na svete poučiť, predsa to nie je len výhoda. Riadne prekážajú každodennému životu v meste. Niektoré linky metra vraj preto stavajú aj desaťročia, lebo archeológovia robia všade kompletný výskum. A kdekoľvek sa v Ríme kope, všade je viacero vrstiev histórie, tomu nie je možné sa vyhnúť.

Množstvo špičkových pamiatok v Ríme je fascinujúce a každá o nich rozpráva romány. Rím je však fascinujúci aj kvôli niečomu inému. Rím je absurdný, ale pritom inšpiratívny.

(2015/2017)

Rím absurdný

Absurdnosť Ríma si uvedomíme po niekoľkých hodinách, keď sa nám hlava zakrúti z pamiatok, informácií, stretu tisícročí – a to všetko v modernom a veľmi živom veľkomeste. Zrazu zistíme, že pred našimi očami vedľa seba a spolu existuje 21. storočie s hlbokým stredovekom až starovekom.

Nedaleko Lateránskej baziliky, jedného z kľúčových miest Ríma a bývalého sídla pápežov, tesne pri širokej ulici, ktorou sa valí doprava, sú tzv. Sväté schody, po ktorých vraj kráčal Ježiš Kristus v paláci Pontského Piláta. Odmyslíme si teraz fakt, že skutočná existencia reálnej osoby Ježiša Krista je vedou skôr vyvrátená ako dokázaná, odmyslíme si fakt, že vraj schody boli prevezené zo skutočného paláca Piláta... Všimnime si ľudí, ktorí dlho pred otvorením budovy so Svätými schodmi čakajú, aby mohli po nich vystúpiť a zopakovať si aspoň časť utrpenia Ježiša Krista.

Pre veriaceho to môže byť povznášajúce. Ale pri pohľade na dav ľudí, ktorý sa po otvorení dverí vrhne na týchto 28 schodov, je šokujúci. Všetci na prvom schode pokľaknú a v tejto ťažkej polohe vystupujú hore.

Vyskúšal som si to inde. Prvé tri-štyri schody mi veľkú námahu nedali, ale potom to začína byť ukrutne ťažké. Každý ďalší schod spôsobuje telu veľké utrpenie a obdivujem mnohých starších ľudí, že sa nevzdali a boli vôbec schopní dostať sa až hore. Bolo vidno, že aj mladší museli vynaložiť riadnu námahu.

Zmysel tohto absurdného počínania? Asi trpieť ako Ježiš Kristus. Možno ponížiť svoje telo, aby sa „duša“ priblížila k bohu. Možno tak vzdať úctu obidvom, bohu aj Kristovi. Neviem, nerozumiem.

Možno preto, že tomuto počínaniu nerozumiem, mal som pri pohľade na týchto ľudí, smerujúcich do inak nádhernej pápežskej kaplnky nad schodmi, pocit, že sa zastavil čas. Akoby som hľadel na Simeona Stylitu, ktorý v 5. storočí umŕtvoval svoje telo tým, že mnoho rokov žil na malých plošinách na rôzne vysokých stĺpoch. Títo ľudia trápiaci sa na kolenách sa rovnako nezmyselne snažili podriať svoje telo rovnakej chimére.

V Ríme však netreba práve trápiť svoje telo, aby si človek uvedomil absurdnosť viery: Na kraji mesta je krásny kláštor Troch fontán. Nie veľmi výstavné, ale tiché miesto mimo obrovského dopravného ruchu, miesto na zastavenie, započúvanie sa do šumu tichej prírody, na zahĺbenie sa do seba, únik z obrovského a neskutočne rušného mesta.

Hlavnou pamiatkou kláštora je Chrám troch fontán. Pred oltárom vyvierajú zo zeme tri pramene, voda v nich príjemne šumí a v relatívne malom kostolíku vládne pokoj a harmónia.

Ale len dovtedy, kým nám sprievodca nepovie, že tie tri pramene majú špeciálny význam. Na tomto miesta vraj popravili apoštola Pavla – a jeho hlava sa kotúľala po zemi... vlastne trikrát nadskočila, kým zostala ležať. A tam, kde trikrát dopadla, vyvreli fontány, ktoré vidíme v chráme dodnes.

Smutný príbeh s jasne mytologickým pozadím – prameň vytryskne na určitom mieste z nejakého výnimočného, transcendentného dôvodu. Také motívy sa objavujú v mnohých kultúrach, takže by sme mohli mať pocit, že ide len o kresťanské prebratie staršieho motívu. Príbeh však začne byť zábavný, ak sa lepšie prizrieme trom prameňom: Sú od seba dosť vzdialené, odhadol som to na asi 5 metrov. A tak som si predstavil hlavu apoštola Pavla ako sa odrazí od zeme a dopadne asi o päť metrov ďalej. Zrejme bola pružná ako lopta. Len som uvažoval, či sa jej pružnosť rovnala skutočnej futbalovej lopte, alebo detskej plastovej hračke v tvare lopty.

Je asi kruté prirovnávať ľudskú hlavu k futbalovej lopte – ale k tomu dovedie návštevníka príbeh o hlave, ktoré poskočí asi o 5 metrov. Ešte keby sa v tom príbehu kotúľala, bolo by to kruto realistické a drastické. Ale ak mala takto skákať, a dnes sa chodíme pozeráť, kam dopadla, vtedy sa celý príbeh zosmiešni sám od seba.

Pocit absurdnosti z Ríma vyvrcholil v nedeľu. Sprievodkyňa našej skupiny nám mimo plánu zaradila návštevu námestia sv. Petra v nedeľu dopoludnia – keď sa pápež káže z okna jedného z palácov na námestí.

Spočiatku som si myslel, že to bude strata času. Načo mám počúvať kázeň niekoho, kto je síce mocensky dôležitou osobou, ale mňa vôbec nezaujíma? Ale pretože išli všetci, išiel som aj, veď som ani nemal iné východisko.

Ledva sme sa na námestie pretlačili – keď sme prišli, už bolo skoto plné. Obrovské námestie, ktoré je architektonickým skvostom, hučalo prítomnosťou desiatok tisícov ľudí. Všetci čakali, kým sa v jednom okne (všetci vedeli, v ktorom...) neobjaví sám pápež.

Keď sa objavil, námestie zahučalo nadšením a vzrušením. Niektorí ľudia zdvihli pápežské vlajky, iní svoje deti, aby videli pápeža a veľmi veľa ľudí mu mávalo. Nebolo ťažké uhádnuť, kde je pápež, veď všetci boli otočení jedným smerom a z okna visela pápežova štandarda – ale zazrieť v ňom pápežovu postavu, či hlavu alebo dokonca tvár, bolo veľmi ťažké. Stál som len asi v tretine námestia, ale musel by som mať ďalekohľad, aby som ho skutočne videl. Viac som tušil, kde je, ako ho skutočne videl, v tom okne sa len čosi hýbalo,

čo vyzeralo ako ľudská postava. Ani odfotoграфovať ho nebolo možné, musel by som mať teleobjektív. Počul som ho dobre, lebo námestie bolo ozvučené, ale žiadne obrazovky. Taliančine som síce nerozumel, ale námestie občas nadšene hučalo, tlieškalo, výskalo – a hlavne mnohí mávali pápežovi.

Rozmýšľal som, či má tiež pred očami ďalekohľad, aby videl každú zdvihnutú ruku, alebo aby mohol požehnať každému dieťaťu, ktoré rodičia dvíhali, aby naň padlo trochu z tej pápežskej energie (či aby požehnal aj ich dieťaťu, keď už žehnal celému námestiu?).

Celé divadlo trvalo dosť dlho (aspoň mne sa to zdalo) – ale myslím, že ešte dlhšie sa celý dav rozchádzal, pretože tie tisíce a tisíce ľudí sa nemohli rozísť za pár minút.

Nakoniec som bol spokojný, že som toto davové šialenstvo videl a zažil. Asi to inde nie je možné, len tam, kde je silná viera v nadpozemskú bytosť – a pretože tu sa ľudia stretli s jej zástupcom, bolo to zrejme pre nich ako stretnutie s bohom. K mojej spokojnosti zrejme prispel aj fakt, že som vo vzdialenom okne aj videl nejakú postavičku, ktorou vraj bol sám pápež.

Videl som už veľa masových demonštrácií a zhromaždení v rôznych krajinách. Niektoré boli protestné, iné oslavné, pokojné aj búrlivé. Ale niečo podobné ako toto náboženské vytrženie davu pri pocite „Sme blízko zástupcu božieho na Zemi“ som v živote zažil iba raz: Keď v roku 1968 prišiel A. Dubček s L. Svobodom na návštevu Bratislavy a vystúpil na balkóne starej budovy Slovenského národného divadla. Na námestí pred budovou boli tiež davvy, i keď neporovnateľné s námestím sv. Petra. Ale ľudia rovnako Dubčekovi mávali dúfajúc asi, že každého z nich uvidí. Cítil som tam rovnaký pocit medzi ľuďmi – že sú v prítomnosti niečoho nadpozemského. Nie je adekvátne prirovnávať A. Dubčeka a pápeža Františka – ale zhromaždený dav sa správal podobne.

Úplne z iného sveta, z nášho uponáhľaného a konzumného sveta bol iný zážitok absurdity.

Jedným z vrcholov návštevy Vatikánskych múzeí je určite Sixtínska kaplnka. Pretože som tie maľby dlhé roky dobre poznal, tešil som sa, že si ich konečne vychutnám v realite. Z rozprávania ľudí, čo kaplnku navštívili, som tušil, že to bude úžasný zážitok. Aj bol – absurdne úžasný.

Naša skupina turistov sa posúvala po Vatikánskych múzeách, kde sú odložené skutočné poklady (priblížiť sa k soche Laokónta a jeho synov, na to sa nedá zabudnúť). V jednom momente sme vyšli na nádvorie, kde sme konečne mohli dýchať svieži vzduch, hoci horúča-va bola v júni už v plnom prúde.

Naša sprievodkyňa nás zaviedla k tabuliam v tom príjemnom parku (tabúl' bolo viacero a pred každou stála skupinka turistov) a začala vysvetľovať, čo bude – v Sixtínskej kaplnke. Na tabuli boli totiž fotografie jednotlivých malieb a my sme dostali dôkladný, asi trištvrt hodinový výklad malieb, ich histórie, obsahu, ikonografie a tak ďalej, a tak ďalej. Dôkladný výklad. Nielen ja som nevládal sledovať ho, lebo som väčšinu z toho poznal. Aj ľudia, ktorí netušili, kam sa chystajú a dostávali úplne nové informácie, zo skupiny odpadávali, sadali si na okolité lavičky. Odhadujem, že celý výklad si vypočula asi tretina našej skupiny.

A potom sme sa konečne pohli do kaplnky. V tých tisícoch ľudí, čo prechádzajú cez Vatikánske múzeá, to ešte chvíľu trvalo, ale konečne sme boli pre vstupom do nej. Sprievodkyňa nám povedala – máte 15 minút, potom sa stretneme za východom.

Pretože malieb je v nej neskutočne veľa, vedel som, že štvrt' hodina nestačí ani na letmé prezretie. Tak som si zaumienil, že si aspoň vychutnám atmosféru kaplnky a dve-tri vybrané, obľúbené maľby.

Nevstúpil som však do tichej kaplnky. Vstúpil som do preplneného priestoru, cez ktorý som sa ledva pretlačil. Bol tam hluk ako na námestí. Po trištvrtehodinovej inštrukčii bolo ďalšie prekvapenie, pochopil som však zmysel inštrukčie – v kaplnke už návštevník nie je schopný nič si pozrieť ani uvedomiť, preto mu to musia ukázať vopred na fotografiách.

Vedel som, že aj ja prispievam k tomu všetkému, tak som sa snažil aspoň hľadiť ponad hlavy na moje obľúbené maľby. Vyrušoval ma/nás však strážnik, ktorý pravidelne (odhadujem, že každú minútu) pristupoval k mikrofónu a v márnej snahe do neho hučal: „Silenzio! Silence!“ Samozrejme, že nič nedosiahol, iba zvýšil hladinu hluku.

Viem, že je veľa ľudí, ktorí chcú vidieť Sixtínsku kaplnku, stojí za tú cestu; viem, že som spoluvytváral ten dav. Ale celé to bolo absurdné. Najprv na horúcom slnku hľadiť na malé fotografie, potom sa tlačiť hučiacim davom a zároveň počúvať ešte aj kričiaceho strážnika, ktorý chce tie stovky ľudí v kaplnke utíšiť.

Aj tak boli tie Michelangelove maľby úžasné.

A úžasná bola aj kaviareň, ktorá nasledovala. Asi dva metre široký pult, kde obsluhovali dve čašníčky, miest na sedenie asi dvadsať, na státie asi ďalších dvadsať – ale do kaviarne sa neustále hrnuli stovky ľudí zo Sixtínskej kaplnky, pretože do kaplnky sa rovnako tlačili iné stovky návštevníkov.

(2015/2018)

Rím inšpirujúci

Do Ríma ľudia často cestujú ako do centra katolíckeho (či občas aj širšie – kresťanského) sveta. Vyhľadávajú „sväté“ miesta, a vrcholom takej návštevy je samozrejme návšteva Vatikánu. Inšpirujú sa všadeprítomnými pamiatkami na rané kresťanstvo, keď bol Rím „centrom sveta“ a upevňujú sa vo svojej viere.

Nie je na svete asi veľa miest, ktoré by mohli takto veriaceho kresťana osloviť a Rím vnímam ako niečo, čo sa z tohto hľadiska vyrovná Jeruzalemu.

Rím má však v sebe oveľa širší potenciál inšpirovať. Tým, že je trvalo osídlený skoro tritisíc rokov a v skutočnosti nikdy nebol zničený (ako napr. Atény), ani sa v meste nestavalo z nestálych materiálov (ako napr. vo Váranaši), ani nebol nikdy opustený (ako napr. Tikal), z toho vznikol neopakovateľný urbanistický celok, ktorý skrýva všetky obdobia svojej existencie.

Celé tie tisícročia sa v Ríme neustále budovalo, opravovalo, stavalo, ale často nie tak, že by zrušili celú štvrť a postavili novú (hoci aj to Rím zažil) – často sa stavalo na mieste starých budov, v podstate na ich pivniciach, na ich základoch. A tak sú v Ríme na sebe občas poukladané tri či štyri historické vrstvy.

Ved' preto pri prechádzkach po Ríme už človek ani veľmi nevníma jeho slávnych 7 pahorkov, na ktorých bol postavený. Dnes sú to obyčajné vyvýšeniny – lebo nánosy stavieb medzi nimi po stáročia postupne vyrovnávali terén.

Keď sme zišli do podzemia kostola San Clemente, kde je pochovaný Konštantín, sprievodkyňa nám ukázala v niektorých častiach podzemia ďalšie podzemie, prebádané len sčasti, pod ktorým sa vraj nachádza ešte staršia vrstva.

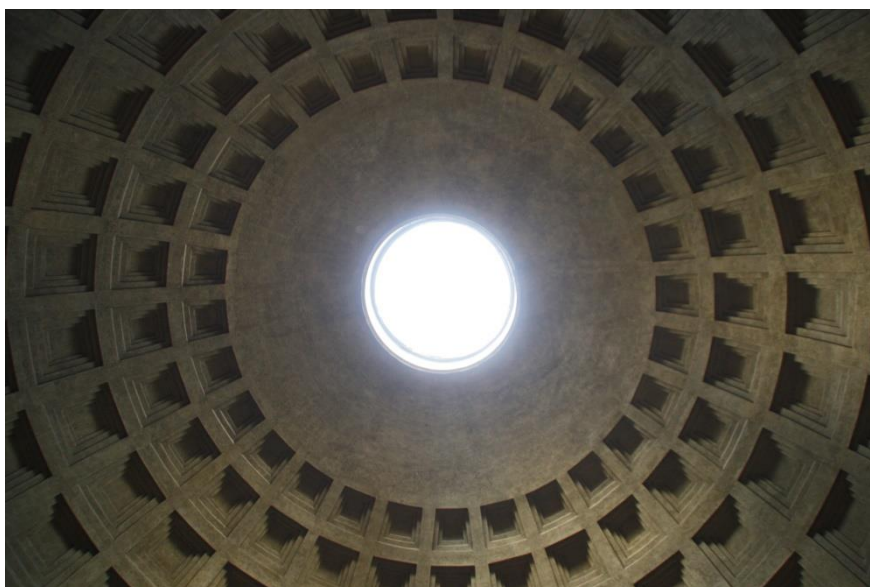

Pritom najvrchnejšia, románska bazilika, do ktorej je vstup do ulice, pochádza z 12. storočia. A tak kdekoľvek na ulici človek prakticky stúpa po pamiatkach, aké by v mnohých štátoch zakrývali, aby neboli vystavené poveternostným vplyvom.

Keď som chodil po takomto Ríme, stále som mal pocit, že chodím po strechách budov a že podo mnou funguje plnokrvný život. Ako keby tí ľudia boli neustále prítomní, pretože Rím ako mesto je stále živé.

Prepojenie pravekého, stredovekého s novovekým a so súčasnosťou je prítomné všade v Ríme. Človek s úžasnutím vojde do Pantheonu, starovekého chrámu všetkých svätých, ktorý sa stal kresťanským chrámom, a preto sa zachoval v prakticky nezmenenej podobe aj so svojou úžasnou kupolou dodnes.

A dnes, preplnený turistami tak, že nie je možné si mnohé jeho detaily obzrieť, prežíva ako pamätník konzumnej spoločnosti, ako pamätník rýchlych a povrchných zážitkov – lebo samozrejme v ňom nemožno zotrvať dlhšie, aby si ho človek užil, pretože sa treba ponáhľať za ďalšími pamiatkami večného mesta.

Jednou z nich sú Španielske schody, ktoré už – ako mnohé iné časti Ríma – hrali vo viacerých filmoch. Sú dostatočne známe, návštevníka nečaká nič nové, okrem neopakovateľného pohľadu z ich vrcholu, ktorý sa často na reprodukciách neukazuje.

Budova na ľavej strane schodov však nesie prekvapivý nápis: Pamätný dom Keatsa a Shellyho.

Kde sa uprostred Ríma nabrali títo dvaja anglickí romantici? Treba pátrať a zistíme, že obidvaja boli fascinovaní Rímom a J. Keats tu dokonca umrel.

Podobných miest je v Ríme neúrekom. Všade sa možno stretnúť s niečím, v čom sú prítomné stáročia i udalosti z mnohých krajín, alebo odkazy na niečo, čo sme z tohto regiónu prevzali – ako je napríklad zobrazenie bitky na území Slovenska na stĺpe Marka Aurélia, keď náhly dážď zahnal nepriateľov,

alebo prekvapujúci názov ulice:

Rím inšpiruje svojich návštevníkov, lebo ukazuje, že minulosť a súčasnosť nie sú oddelené, že koexistujú v jednom plynutí času. Ukazuje, že priestor, ktorý obývame, je jeden a všetci sme jeho súčasťou. Ukazuje prelínanie času a priestoru, ukazuje, že večné nie je len mesto. Ukazuje, že ľudské snaženie sa nekončí a napriek všetkým premenám zostáva každý ľudský čin súčasťou komplexného života ľudstva.

A ešte kvôli niečomu dokáže Rím inšpirovať. Kvôli odvahe svojich staviteľov.

Vo svete je viacero miest, ktoré dlho prejavujú podobnú odvahu v stavitelstve ako Rím: Paríž, ktorý na príkaz Napoleona odvážne vytvoril dlhé bulváry, alebo celé storočia budoval líniu od Louvru, cez Víťazný oblúk až po štvrť La Defence. New York budujúci na Manhattane stále nové stavby a priestory, ktoré sú vždy inak výnimočné (Chrysler building, Svetové obchodné centrum pred útokom z r. 2001 aj po ňom, Times square, Gugenheimovo múzeum a ďalšie). Londýn, ktorý sa nebojí pretvoriť staré a zbytočné tak, že to dnes žiari ako urbanistický poklad (elektrárň, z ktorej sa stala nová Galéria Tate s peším mostom cez Temžu), Bilbao, ktoré dokázalo prijať Gettyho múzeum a ďalšie.

Rím je plný podobných stavieb a priestorov – Lateránska bazilika, staré rímske fóra, Palazzo della Civiltà Italiana a iné.

Ale najlepším príkladom odvahy rímskych architektov je Kolosseum, stavba, ktorej sa ani v Ríme asi nič nevyrovná.

Odvaha, unikátnosť, veľkosť, premyslenosť a dômyselnosť konštrukcie, vizuálna atraktivnosť, zmysel pre najmenší detail i jeho súvislosť s celkom a mnoho iných vlastností robí z Kolossea symbol Ríma. Symbolom je aj účel tejto arény – lebo aj krutosti, čo sa v nej odohrávali, aj tie patrili k životu tohto inšpirujúceho mesta.

(2015/2018)